

tendit Tirinus : vel ibidem agitur de auro quod Hiram rex Tyri præbuerat, ut dicitur hoc cap., y . 11. Jam autem hoc aurum, uti et alia quæ classis Hiram ex Ophir solebat advehere, non sunt allata ex America, sed ex India Orientali, uti infra patebit; ergo, etc. Addit A. Lapide quod nomen *Peru* tunc fuerit incognitum, et etiam nunc Peruanis incognitum sit; quodque Hispani nuper isti regioni illud nomen indiderint a quodam illic flumine cui nomen est *Peru*, ut testatur Josephus Acosta, lib. I de novo Orbe, cap. 15 et 14. Itaque

R. et dico : Posterior et communior ac verisimilior sententia est quod *Ophir* nominata sit India Orientalis vel certa ejus auriferax regio. Quocirca observa quod India orientalis complectatur plures auriferaces regiones, ut *Ceylan* et *Sumatram* insulas, et in continenti *Golcondam*, *Belgalam*, *Pegu*, *Siam*, etc., quæ ab auri copia vocantur *aurea Chersonesus*. Ita Josephus Acosta, loco præcitato, Gaspar Varrerius, lib. de Ophir, Serarius, Salius, Tirinus in cap. VIII lib. II Paralip., et alii complures. Hæc sententia

Prob. I. Quia, ut docent Theodoretus, Procopius et S. Hieron., epist. 40 ad Principiam, regio *Ophir* nomen suum accepit ab *Ophir*, filio *Jectan*, de quo agitur Gen. XI, 29. Jam autem *Ophir* iste, sicut et frater ejus *Hevila*, certo non habitavit in America, sed in aliqua regione respectu *Judææ Orientali*, verisimiliter in India Orientali, ut dictum est in cap. II Gen., quæst. I, § 1; ergo, etc. Ac proinde dici nequit quod *Ophir* sit regnum *Peruanum*, aut *Hispaniola* in America.

Prob. II. Quia classis *Salomonis* solvebat ex *Asion-gaber*, portu maris Rubri, sive ex sinu Arabico. Ex hoc autem facilis, directa et vicina est navigatio in *Sumatram*, et supra citatas *Indiæ Orientalis* regiones, ut patet ex tabulis geographicis. Cum vero regnum *Peruanum* inde toto celo distet, et longissima planeque periculosa et anfractuosa fuisset navigatio ex mari Rubro in *Indiam Occidentalem*, cur relictis opibus *Indiæ Orientalis* sibi vicinæ, iisque præstantissimis, *Salomon rex* sapientissimus, eas immenso labore et periculo quævisisset ex regione occidentali, omnium regionum totius terræ à *Jerusalem* remotissima?

Prob. III. Si *India Occidentalis* et navigatio in illam a *Salomone* fuisset reperta ac trita, utique mansisset ejus memoria maxime apud *Syros*, navigationibus assuetos. At vero ante *Americum Vesputium* (a quo dicta est *America*), qui terram illam detexit, fuit omnibus ignota; ergo, etc.

His adde quod in supra dictis locis, maxime in insula *Ceylan*, reperiantur ea omnia quæ classe *Hiram* et navibus euntibus cum servis *Hiram* ad *Salomonem* ex *Ophir* et *Tharsis* simul cum auro advecta dicuntur, cap. X, 11 et 22 : item II Paralip. IX, 21, scilicet ligna thyina, ebur, simiæ, pavones, gemmæ, etc., sintque illic in magna copia. Sed omnibus illis caret regnum *Peruanum*, ut testatur *Josephus Acosta*, supra citatus, qui annis 14 in *Peru* vixit.

Nec obstat quod loco supracitato ex II Paralip. III, *aurum probatissimum*, quo *Salomon* texit domum *Domini*, in hebraico dicatur *aurum Peruaim*, quia ad hoc commode responderi potest cum A. Lapide, quod dicitur *Peruaim*, quia *Pegu*, *Sumatra* et aliæ supra memoratæ *Indiæ Orientalis* regiones (ex quibus probabiliter istud aurum advectum fuit) a *Salomone* et *Hebræis* nuncupatæ sunt *Peruaim* a radice *para*, id est *fructificavit*, eo quod summe sunt frugifera et auriferacissima.

CAPUT X.

Regina Saba veniens ad *Salomonem*, ejus sapientiam et magnificentiam admiratur, eique ampla munera offert, etc.

QUÆSTIO UNICA. — AN REGINA SABA VENERIT AD SALOMONEM EX ARABIA, AN AUTEM EX ABYSSINIA.

Nota 1, quod hæc verba y . 4 : *Sed et regina Saba audita fama Salomonis in nomine Domini, venit tentare eum in ænigmatibus*, ab A. Lapide et pluribus aliis interpretibus, exponantur hoc modo : *Regina Saba*, audita fama de mira *Salomonis* sapientia illi a Deo indita, deque stupendis ejus fabricis et operibus, quæ faciebat in nomine *Domini*, id est, ope et virtute Dei, venit tentare eum in ænigmatibus, id est experimentum capere de sapientia ejus, proponendo illi acutas et difficiles quæstiones, sive ad mōres, sive ad regni administrationem spectantes. Enimvero, quod illa verba : *In nomine Domini*, connecti debeant cum *et fama*, non cum *et venit*, non tantum patet ex commate quod in textu latino ponitur ante verbum *venit*, sed vel maxime ex hebræo, in quo ita habetur : *Audiens, seu audivit famam Salomonis in nomine Domini. Et venit*. Ubi per modum novæ constructionis dicitur : *Et venit*. Ac proinde ex citato *Scripturæ* loco non videtur posse probari quod ista regina, priusquam venerit ad *Salomonem*, fuerit veri Dei cultrix.

Interim tamen translatio S. Hieron. sic interpungit : *Sed et regina Saba, audita fama Salomonis, in nomine Domini venit*, etc. LXX Interpretes in bibliis regiis habent : *Et regina Saba audivit nomen Salomonis, et nomen Domini, et venit ut tentaret eum in ænigmatibus*.

Cæterum, quidquid sit de istis textibus, non male videntur sentire illi qui dicunt, istam reginam, antequam *Jerosolymam* veniret, cultui idololatriæ, sicut et alios gentiles, addictam fuisse, tametsi (ut textus LXX insinuat) tenuem aliquam veri Dei notitiam habuerit, cujus tamen nondum cultrix existeret. Et quamvis *Jerosolymam* veniret, ut solutionem ænigmatum quæreret, neque altius curiosam mentem attolleret, Deus tamen id videtur egisse occultius, ut a *Salomone*, quem cœlestibus disciplinis impleverat, et ex magnificentia templi, ubi solennes immolari victimas quotidie videbat, verum Deum agnosceret, et imposterum coleret.

Nota 2, ex S. Hieron. in Tradit. hebraicis in cap. X lib. Gen., duplicem esse regionem *Sabæ* appellatam. Una *Saba* est in Arabia Felicis, quæ nomen accepit a

Saba filio *Regma*, filii *Chus*, filii *Cham*; vel ut quidam volunt, a *Saba* filio *Jectan*, filii *Heber*; de quibus omnibus agitur lib. Gen. cap. X. Primum tamen, nempe quod *Saba* *Arabia* nomen suum acceperit a *Saba* filio *Regma*, verisimiliter est : nam in *Scriptura*, puta *Ezechiel*. XXXVIII, 15, *Saba* conjungitur cum *Dedan*, quæ regio denominata est a *Dadan* fratre *Saba*, qui erat filius *Regma*. Alia *Saba* est in *Abyssinia*, quæ sub æquinoctiali in *Africa* sita est, fundata et appellata a *Saba* filio *Chus*, et fratre *Regma*, Gen. X, 7. Ex hoc *Saba* orti dicuntur *Æthiopes* in *Africa*, ut insinuat S. Hieron. loco supra citato. His notatis, et præmissis,

R. et dico : Quamvis nonnulli reginam *Saba* fuisse *Africanam*, et ex *Abyssinia* illam advenisse, putent haud contemnendis argumentis; alii tamen probabilius *Asiatiam* fuisse arbitrantur, et ex *Arabia Felicis* advenisse sustinent.

Prob. I. Quia, ut docet S. Hieron. in Tradit. hebraicis in cap. X Gen., *Saba* *Africa* scribitur per litteram hebraicam *Samech*, id est, per simplex *S*; *Saba* autem *Arabia* scribitur per *Schin*, seu *Sch* aut *Sc*. Atqui hoc cap. lib. III Reg. in hebræo *Saba* scripta est per *Schin*, ut liquet ex bibliis regiis; ergo per *Sabam* hic intelligitur *Saba* *Arabia*.

Nec dici potest, rabbinos male hic posuisse punctum in dextero cornu, et fecisse *Schin*, cum tamen ponendum esset in sinistro, legendumque *Samech* : quia hoc gratis, et sine ullo fundamento videtur ab aliquibus esse exegitatum. Præterea hæc responsio repugnat auctoritati S. Hieron., uti statim ex Prob. III patebit.

Prob. II. Dum propheta *Job* et *Isaias* *Sabæ* meminerunt, eam conjungunt iis regionibus quæ sunt in *Arabia*, vel ei saltem vicinæ : *Job* enim cap. VI, 40, eam conjungit cum *Theman*; *Isaias* autem cap. LX, 6 et 7, cum *Madian* et *Epha*, etc., quæ sunt partes, vel confinia *Arabia*. Atqui *Saba* in illis locis scribitur eisdem litteris hebraicis, quibus hoc cap. lib. III Reg., uti ex bibliis regiis, et bibliis hebræis *Ariæ* *Montani* manifestum est; ergo et hic intelligitur *Saba* *Arabia*.

Prob. III. Quia hanc sententiam apertis terminis tradit S. Hieron. in cap. LX *Isaiæ* ita scribens : *Madian et Epha, regiones sunt trans Arabiam, fertiles camelorum, omnisque provincia appellatur Saba. Unde fuit et Saba regina, quæ venit sapientiam audire Salomonis*. Cum igitur S. Hieron. loco jam citato, aperte doceat, quod ista regina venerit ex *Saba* *Arabia*, et simul etiam in Tradit. hebraicis in cap. Gen. clare dicat, quod *Saba* *Arabia* hebraice non scribatur per *Samech*, sed per *Schin*, manifestum est, quod juxta ipsius mentem, in hoc cap. lib. III Reg., *Saba* non debeat scribi per *Samech*, sed per *Schin* : nam si deberet scribi per *Samech*, non potuisset hic S. Doctor (qui tamen in lingua hebraica versatissimus fuit) sequendo sua principia sustinere, aut dicere, quod regina *Saba* venerit ex regione *Saba*, quæ sita est in *Arabia*.

SOLVUNTUR ARGUMENTA. — Obj. I. Christus præfa-

tam reginam vocat *reginam Austri*, Matth. XII, 42, dicens : *Regina Austri surget in judicio cum generatione ista, et condemnabit eam, quia venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis : et ecce plus quam Salomon hic*. Atqui *Arabia Felicis* respectu *Jerusalem orientalis* potius, quam australis est, ut patet ex historia *Magogorum*, qui dicuntur venisse ex Oriente; et revera venerunt ex *Arabia Felicis* : econverso autem regio *Abyssinorum* est australis respectu *Judææ*; ergo ista regina venit ex *Abyssinia*.

R. *Arabiam Felicem* respectu *Judææ* esse partim orientalem et partim australem : imo illa *Arabia* pars, in qua sita est regio *Saba*, fere æque australis est, ac *Saba* *Abyssinia*. Nam juxta tabulam geographicam, quam suæ *Geographiæ* sacræ præfixit *Samuel Bochartus*, item juxta tabulam geographicam *Vitré*, *Jerusalem* sita est sub gradu longitudinis circiter 67; *Abyssinia* vero, seu *Æthiopia* *Africa* sub gradu circiter 61 : pars autem illa *Arabia*, in qua sita est *Saba*, sub gradu circiter 74. Cum igitur *Abyssinia* a meridiano *Jerosolymitano* versus orientem deflectat ad gradus circiter sex, et *Saba* *Arabia* ab eodem meridiano versus orientem protendatur ad gradus circiter septem : sequitur quod *Saba* *Arabia* respectu *Jerusalem* fere æque australis sit, ac est *Saba* *Abyssinia*.

Et sane, quod *Arabia* in *Scriptura* etiam vocetur *Auster*, patet ex illo *Isaiæ* cap. XXI, 15 et 14. *Onus in Arabia. In saltu ad vesperam dormietis, in semitis Dedanim, occurrentes sitiienti forte aquam, qui habitatis terram Austri, cum panibus occurrere fugienti*. Id est : Vos, qui circa *Dedanim*, aliasque australes *Arabia* partes habitatis, date potum et cibum illis qui, fugientes hostem venientem a parte adversa, siti et fame laborant.

Inst. 1. Præmemorata regina a Christo simpliciter, et sine ullo addito vocatur *regina Austri*. Atqui hæc verba videntur insinuare, quod latissimum habuerit imperium per totam quasi meridionalem plagam, qualis est *Abyssinia*, seu vasta *Æthiopia* *Africa*. Unde et *Josephus*, lib. VIII *Antiq.*, cap. 2, eam appellat *Ægypti* *Æthiopia*que reginam : ergo, etc.

R. Neg. min. Quia vocatur a Christo *regina Austri*, eo quod dominaretur isti *Arabia* parti quæ respectu *Judææ*, seu *Jerusalem* magis australis est quam orientalis; uti ex supra dictis colligi potest. Quod illa regina *Ægypto* imperaret, nullo modo verum est. Nam illo tempore rex *Ægypti* erat *Pharao*, cujus filia erat uxor *Salomonis*. Unde hic, sicut in pluribus aliis, mutat fides *Josephi*, utpote asserentis ea quæ manifeste repugnant *Scripturæ*, tum cap. præced. y . 16, tum cap. seq. y . 18.

Inst. 2. Christus, Matth. XII, non tantum eam vocat *reginam Austri*, sed etiam addit, quod venerit a finibus terræ. Ergo non venit ex *Saba* *Arabia* : nam hæc non procul distat a *Judæa*; utpote ex qua in *Bethlehem* tres Magi pervenerunt verisimiliter tempore 15 dierum.

R. Neg. conseq. Nam *Arabia Felicis* melius dicitur *fines terræ*, quam *Abyssinia* : siquidem sita est ad lit-

tus remotissimum maris Rubri, ita ut post illam terram sequatur immediate mare, illam pene circumcludens. Et sic in Hispania promontorium regni Galliciae vocatur *finis terræ*, quia ultra non datur nisi mare. Regnum autem Abyssiniæ adhuc multa regna post se relinquit usque ad promontorium Bonæ Spei.

Inst. 3. Licet Arabia sit ultima regio mari fere circumclusa, quæ illa globi terræque parte inhabitatur, tamen *finis terræ* dici non potest juxta intentionem Christi: quia Christus longitudinem viæ urgere videatur contra eos qui cælesti Salomoni præsentem non credebant. Ait enim, quod ista regina in judicio sit surrectura cum incredulis Judæis, eosque sit condemnatura, quia venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis: et ecce plus quam Salomon hic. In qua antithesi *et a finibus terræ* redundabit, nisi opponatur præsentia Christi inter incredulos Judæos non ita dissitos.

R. Etiam Saba Arabiæ satis longe, seu valde procul est dissita ab urbe Jerosolymitana: siquidem juxta tabulam Vitæ, et nonnullas alias mappas geographicas inde distat ad minus 290 leucis. Adeoque Christus recte ursit longitudinem viæ contra eos qui cælesti Salomoni (id est ipsi) præsentem non credebant. Et revera, quod Saba Arabiæ admodum longe distet a Judæa, etiam ipsa Scriptura insinuare videtur Isaïæ LX, 4, collato cum 6, et Jerem. VI, 20. Quomodo autem Magi istam longam viam conficere potuerint tempore 13 dierum, postea suo loco explicabitur.

Obj. II. Auctor sermonis 252 de Temp. inter opera S. P. Augustini docet Ecclesiam figurari per illam reginam, quæ venit a partibus Æthiopiæ audire sapientiam Salomonis. Item S. Gregor. Nazianz., Orat. 40, eam appellat Æthiopum reginam. Similiter etiam eam vocat S. Gregor. Nyssenus, Hom. 7 in Cantica. Jam vero per Æthiopiam intelligi solet Abyssinia cum alijs adjacentibus regionibus; ergo juxta mox citatos SS. Patres, ista regina venit ex Abyssinia.

R. Licet hodie per Æthiopiam non soleat intelligi alia regio quam Abyssinia, tamen antiquitus per Æthiopiam solebat etiam intelligi aliqua regio in Arabia; uti patet ex S. P. Aug. Q. 20 in Numer., ubi dicit Madianitas, adeoque et Arabes ipsis conterminos, vocatos fuisse Æthiopes: *Sed nunc*, inquit, *eos Æthiopes nemo fere appellat*. Vide dicta in cap. XII libri Numerorum.

Obj. III. Abyssinia præ Arabia auro abundat, teste Genebrardo in Psal. LXXI; nec thure et aromatibus caret. Atqui talia munera præfata regina obtulit Salomoni, ut liquet hic ex *ÿ. 10*. Ergo, etc.

R. Neg. maj. Nam quod in Arabia Felici aromata illa, quæ ista regina Salomoni attulit, in maxima sint abundantia, testatur Diodorus Siculus lib. III cap. XII, ubi dicit, quod Arabia felix tanta aromatum copia abundet, ut pro lignis ustilibus cinnamomo, casia, et reliquis talibus utantur. Testatur etiam Strabo, lib. XV, quod Arabes illi ob eximias facultates cunctorum locupletissimi sint. Idem testatur Plinius lib. VI, cap. XXVI, dicitque illos esse ditissimos auri metallis.

Obj. IV. Continua et constans Abyssinorum traditio habet, Æthiopes Africa per illam reginam instructos fuisse in Scriptura V. T., accepisse reges, cum antea haberent virgines reginas: item per eam in illas regiones introductam esse circumcisionem. Unde de eunucho Candacis reginæ Act. VIII, converso juxta aliquos intelligi potest illud psalmi LXVII, 32: *Æthiopia præveniet manus ejus Deo*.

His adde (ut testatur A Lapide in hoc cap.) ex Emanuele Paz, et sacerdotibus abyssinis, continua seculorum traditione incolas illius regionis tenere, quod illa ipsa regina una fuerit ex septingentis Salomoni nuptis, ipsumque ex ea genuisse filium, quem dicunt fuisse primum regem Abyssinorum; quibus continua successione sit pro insignibus leo stans, et pedibus suis tenens erectam crucem: leo scilicet ad designandam tribum Juda, nam leoni hæc assimilatur Gen. XLIX, 9: *crux ad designandum stemma christianorum*. Leonem igitur videntur accepisse a Salomone, crucem ab apostolis, qui fidem ibi prædicarunt.

R. populares illas traditiones communiter esse fabulosas. Hanc autem esse fabulosam, inde liquet, quod nimirum falso nitatur supposito: siquidem Abyssini (apud A Lapide) tradunt, quod regina ista conceperit ex Salomone, et sub introitum in regnum suum peperit filium, quem ad eum remisit habentem annos viginti duos; quodque tunc Salomon eum in Jerusalem unxerit regem Æthiopum: item quod eodem in regnum redeunti dederit arcam Moysis, quam referret in Æthiopiam cum Zacharia filio Sadoc, qui in Æthiopia pontificem ageret: hincque omnes ritus judaici cum circumcissione ad Æthiopes transferentur.

Porro hæc meram sonant fabulam; imo aperte falsa sunt: nam, ut alia taceam, certum est Salomonem isto tempore debuisse esse mortuum. Regina enim hæc non venit in Jerusalem, nisi ad minimum post annum vigesimum quartum regni Salomonis, quia venit absolutis omnibus operibus. Jamvero Salomon tantum inchoavit templum anno quarto regni sui: deinde licet omnia a Davide jam essent præparata, ædificando tamen templo impensi sunt anni septem: et cum nihil esset præparatum pro exstruendis domibus regis, in iis ædificandis impensi sunt anni tredecim, ut liquet ex supra dictis cap. VI et VII, Quæst. II. Ergo regina hæc tantum venisse potuit in Jerusalem post annum vigesimum quartum regni Salomonis. Cum autem Salomon tantum regnavit 40 annis, filius ejus, qui ex ista regina ab Abyssinis prætenditur genitus, moriente Salomone, ad summum habere potuit annos quindecim. Ac consequenter manifestum est, quod prædicta Abyssinorum traditio sit omnino fabulosa. Et sane, quod ista regina fuerit ex septingentis Salomoni nuptis, aperte etiam repugnat Scripturæ, quæ satis clare insinuat Salomonem tam copiosam uxorum multitudinem tantum sibi matrimonio copulasse post illius reginæ decessum.

Salomon senex a mulieribus alienigenis illectus et depravatus colit earum idola; propter quod iratus Deus, minatur regni divisionem, atque adversarios ei suscitatur, videlicet Adad Idumæum, Razon Syrum, et Jeroboam Hebræum: huic vero per Ahiam prophetam promittit regnum decem tribuum, ita ut præter tribum Juda una tribus Benjamin adhæreat Roboamo Salomonis filio.

QUÆSTIO PRIMA. — QUENAM FUERINT PESSIMA PECCATA SALOMONIS.

Vers. 1. *Rex autem Salomon adamavit mulieres alienigenas multas*. His paucis verbis, ut post Lyranum observat Estius, tria in Salomone peccata notantur.

Primum: Quod mulieres illas nimis ardentem et inordinate amaverit, uti patet ex *ÿ. 2*, ubi dicitur: *His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore*.

Secundum: Quod contra legem divinam, Exod. XXXIV, 16 latam, acceperit uxores alienigenas, utique in cultu idolorum gentis suæ permanentes.

Tertium: Quod ultra modum uxores sibi multiplicaverit: quod etiam erat prohibitum Deuter. XVII, 17, ubi de rege Israel dicitur: *Non habebit uxores plures, quæ alliciant animum ejus*, etc. Unde S. P. Aug. Q. 26 in Deuter. ita scribit: *De Salomone manifestum est, quod transgressus fuerit hoc præceptum, et in feminis est, in auro, et in argento*.

ÿ. 3: Fueruntque ei uxores quasi reginæ septingentæ, et concubinæ trecentæ. Appellatur quasi reginæ, quia erant uxores primariæ, puta regum et principum filiarum, adeoque regio cultu, et nomine utebantur. Trecentæ autem istæ concubinæ quoque erant veræ Salomonis uxores, sed more Scripturæ usitato vocantur concubinæ, quia erant uxores secundariæ. Et sic Cetura, quæ Gen. XXV uxor dicitur Abraham, I Paralip. cap. I vocatur concubina.

Erant ergo istæ concubinæ uxores; licet S. Hieron. Epist. 152 eas vocet *scorta*, ait A Lapide. Sed S. Doctor ibidem hanc turpem nomenclaturam illis trecentis non aspergit: verba enim S. Hieron. Epist. citata sunt: *In tantum secutus est (Salomon) libidinem, ut septingentas habuerit uxores, et trecentas concubinas, et adolescentulas, et scorta passim, quorum non erat numerus*. Ubi S. Doctor has trecentas manifeste distinguit a scortis, et concubinas vocat sensu statim exposito.

Porro de Salomone dicitur *ÿ. 4: Cumque jam esset senex, depravatum est cor ejus per mulieres, ut sequeretur deos alienos*. Itaque pessima peccata Salomonis fuerunt, quod nimis blandiens mulieribus alienigenis, amore suorum idolorum captis, permisit universis uxoris suis, non quidem cuilibet in particulari, sed juxta gentem suam ædificare fanum idolo suo; totusque factus mulierosus, cum eis ista fana subintraverit, atque cultu equidem externo, quem impendebant gentes particulari idolo, conatus sit magis in se per-

trahere amorem uxorum suarum, v. g., amorem Sidoniarum per cultum idoli Sidoniorum, amorem Ammonitarum per cultum similem dei earum, etc. Unde quod Salomon, *ÿ. 7*, dicatur ædificasse fanum Chamos idolo Moab, et Moloch idolo filiorum Ammon (*ÿ. 8*), atque in hunc modum fecisse universis uxoris suis, recte monet Abulensis (Quæst. 16) non esse ita intelligendum, quasi fecerit tot templa, quot habebat uxores; sed tot, quot erant gentes diversæ, ex quibus habebat uxores.

Dictum est autem *cultu externo*; quia non est verisimile Salomonem eo dementia delapsam, ut putaret idolis istis inesse aliquid divinitatis, aut vere ut deos coluerit in corde suo: sed coluit solo ritu externo, ut mulieribus, quæ ejus animum jam possidebant, morem gereret. Hinc S. P. Aug. lib. XIV de Civ. Dei, cap. 11, de Salomone ita scribit: *Nec Salomonem credibile est errore putasse idolis esse servendum, sed blanditijs feminis ad illa sacrilegia fuisse compulsam*. Et lib. XI de Gen. ad lit. cap. 42: *Salomon vir tantæ sapientiæ num quidnam credendum est, quod in simulacrorum cultu credidit esse aliquid divinitatis? Sed mulierum amori ad hoc malum trahenti resistere non valuit, faciens quod sciebat non esse faciendum, ne suas, quibus deperibat, atque disfluebat, mortiferas delicias contristaret*.

QUÆSTIO II. — AN SALOMON EGERIT PŒNITENTIAM, AN VERO PECCATIS SUIS IMMORTUUS SIT.

Famosissima, et admodum intricata est hæc quæstio, utpote quæ non tantum inter recentiores, sed etiam inter antiquos acriter disputata, et ventilata fuit. Cæterum, antequam hanc quæstionem discutiamus, sciendum est, me hic non velle inquirere, aut resolvere, an Salomon vere, et a parte rei egerit pœnitentiam, necne; nam quid a parte rei factum sit, fateor admodum esse incertum. Itaque hic tantum inquirere et discutere volo argumenta ac fundamenta, quibus utraque opinio nititur; ut videre possit lector, utra duarum sententiarum, in hac parte occurrentium, fortiora et solidiora habeat fundamenta. Sit igitur

§ I. — PROPNITUR AC PROPUGNATUR SENTENTIA QUÆ ASSERIT SALOMONEM EGISSE PŒNITENTIAM.

Prob. I. Quia lib. Prov., cap. XXIV, 32, ubi nostra Vulgata habet: *Quod cum vidissem, posui in corde meo, et exemplo didici disciplinam*: secundum Versionem LXX Salomon de se ipso dicit: *Novissime quoque ego egi pœnitentiam, respexique ut eligerem disciplinam*. Ergo admodum probabile est ipsum pœnituisse. Unde S. Hieron. in cap. XLIII Ezech. citans hunc locum, de Salomone ita scribit: *Ipse fabricator (templi) peccavit, et offendit Deum, licet postea egerit pœnitentiam, scribens Proverbia, in quibus ait: Novissime ego egi pœnitentiam*.

Prob. II. Salomon est indubitatus auctor libri Ecclesiastes. Atqui in illo libro, quasi pœnitens, se variis amoribus et idolis vacasse exclamat cap. I, *ÿ. 2*. *Vanitas vanitatum*, etc. Item c. II, 1, ait: *Dixi... Vadam,*